

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

ADRIAN
LESENCIUC

CIMITIRUL EROILOR

Libris
EDITORIAL

Respect pentru oameni și cărți

Director editorial: Dana Anghelescu
Lectori de carte: Virgil Borcan și Mihaela Malea Stroe
Design: Irinel Merlușcă

© Libris Editorial, 2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LESENCIUC, ADRIAN
Cimitirul eroilor / Adrian Lesenciuc. - Brașov: Libris Editorial, 2017
ISBN 978-606-8814-75-9
821.135.1

Libris Editorial

Str. Mureșenilor, Nr. 14, Brașov, România

Tel: 0268 477 799

E-mail: editura@libris.ro

Libris Distribuție – Librăria Șt. O. Iosif

Tel: 0268 477 799

E-mail: office@libris.ro

CONTENTS

I.....	5
II.....	31
III.....	45
IV.....	73
V.....	83
VI.....	103
VII.....	117
VIII.....	147
IX.....	179
X.....	197
XI.....	217
EPILOG.....	237

Saroyan îi sărise în ochi din prima clipă. Completa fișele de cunoaștere și nici măcar nu-și mai ridica privirea.

– Următorul!

Ușa se deschise cu un scârțâit prelung. Ūrman apucase să sorteze câteva fișe completate și să-și pregătească una de scris. Timpul zburase prea repede.

– Numele!

– Saroyan.

– Și prenumele...

– Emin.

– Data și locul nașterii!

– 5 noiembrie 1980, Daddhan.

Cu privirea în hârtie, Ūrman a completat fișa până la datele antropometrice.

– Forma feței, întrebă în loc să îl măsoare cu privirea pe proaspătul cadet.

– Rotundă.

– Ochii?

– Albaștri.

– Părul?

– Natural.

Saroyan fusese ultimul sosit. Ūrman ridicase privirea înainte ca Saroyan să iasă. Un băiat înalt, uscățiv, cu o

clăie de păr negru și sârmos acoperindu-i fruntea. A remarcat o anumită exagerare a extremităților: urechi mari, nas lung, buze groase și vineții, degete lungi, înfipte în niște palme exagerate.

Ūrman avusese o zi grea. I-a așteptat pe fiecare în parte, le-a prezentat locurile de cazare, i-a încolonat, i-a dus la magazie să se echipeze. Trebuia să dea telefon comandantului de batalion și să raporteze că nou-veniții sunt gata de instrucție. Se apucase să pună fișele în ordine alfabetică și să le numere. Dar privirea i-a căzut pe ultimele cuvinte scrise: forma feței – rotundă, culoarea ochilor – albaștri, culoarea părului – natural. Figura imposibil de uitat a lui Saroyan, zâmbind în cadrul ușii, se întipări pe fișă. Saroyan îl luase peste picior.

– Să vină Saroyan la mine!

Nu mai era nimeni pe hol. În dormitoare, în schimb, era gălăgie. Intrase într-unul:

– Atențiune! strigă un băiat cu breton.

– Unde e Saroyan? întrebă Ūrman.

– Aici sunt, dom'locotenent. Ceilalți pufniră.

– Aprinde lumina, ordonă Ūrman băiatului de lângă ușă, să vadă ce culoare au ochii lui Saroyan.

Chicotele lăsară locul unei liniști prevestitoare de rău. Nou-sosiții nu știau cu cine se pun. Nu te pune cu prostul că are mintea odihnită, le spusese puțin înainte Saroyan. Părea că știe multe despre armată. Mai multe decât toți ceilalți.

Ūrman se uită cu atenție la figura cadetului, nu ca și cum ar încerca să-i descopere nuanțele irisului, ci ca și cum intenționa să-l citească. Aruncă o privire pe ceas și se răsti:

– E șase și doișpe. La și un sfert, adunare pe platou. S-a înțeles?

Nu era prima dată când i se încercau limitele acceptării. Dar era prima dată când întâlnea la noii veniți atâta dezinvoltură. Dacă tace și se face că nu observă, se va specula lipsa lui de curaj. Dacă spune ceva, se face de râs.

Saroyan pariase cu câțiva colegi că își va declara date false și că nimeni nu va verifica.

– În armată trebuie doar să răspunzi, nu să răspunzi corect.

Ăștia-s proști!

– Da'n-ai zis tu că nu trebuie să te pui cu ei?

– Nu trebuie să îi contrazici, dar îți poți bate joc de ei fără să schițezi vreun gest. Doar răspunzând.

Saroyan își întărise poziția în grup. Așteptând să intre în biroul lui Ūrman, băieții se adunaseră în jurul lui.

– Ce te întreabă? îi descususe el pe primii intrați.

– Nume, prenume, adresă, chestii din astea. Și apoi înălțime, greutate, culoarea ochilor. Știi tu, ca la recrutare.

Avusese ghinionul să piardă pariul chiar în acea seară. Dar a încercat să îl tragă pe sfoară pe comandantul de pluton. Și asta nu se uită dacă ai făcut-o în prima zi de armată.

Ūrman îi adunase. Comanda ferm. L-a scos pe Saroyan în fața formației și a povestit, de la distanța formală impusă, despre intenția acestuia de a-i „verifica vigilența”. A calificat situația drept inacceptabilă și l-a pedepsit.

– În seara asta, planton doi! Planton unu, Chhota, planton trei Baghiar, că sunt din Jhuthibād. Pentru ceelelalte zile veți găsi planificarea pe hol. Când îți va veni rândul, și se întoarse spre Saroyan, vei face din nou. Acum ai nevoie de timp să-ți dai seama ce ai făcut. Iar eu nu mă pot opune voinței tale. Chhota, Saroyan și Baghiar, la și jumătate în birou pentru instructaj.

Cât timp studiasse la Școala Superioară de Război din Jhuthibād, Ūrman n-a fost un sfânt. Sfânt, de fapt, n-a fost de când se știe. Nu se punea problema să nu te poți baza pe el. Ci doar acolo unde prostia și rutina făceau casă bună, găsea vreo modalitate de a schimba ceva. De la aruncatul pungilor cu apă pe fereastră până la chiulul de la ore nimic nu lipsea. Saroyan acesta mi-o fi semănând, gândea. Adevărul e că fostul său comandant de pluton îi urase să aibă subordonați ca el.

– Dacă tot crezi că faci bine ceea ce faci, nu-ți doresc nimic altceva. Doar să te bucuri de „justițiar” ca tine.

După instructaj, l-a oprit pe Saroyan pentru discuții.

– Zi-mi și mie, ce-a fost în capul tău când ai făcut asta? Saroyan se mulțumise să rânjească. Tâmp.

– Poți să-mi vorbești deschis. (Adevărul e că încrâncenarea dispăruse de pe chipul său.) Hotărârea a fost luată, pedeapsa va fi dusă la bun sfârșit, nu ai ce să mai schimbi, cu ce să mă influențezi. Atât doar, vreau să știu ce te-a împins să faci una ca asta.

– Am pus pariu cu niște colegi că n-o să vă prindeți.

– Bun, bun, ai pus pariu, dar pe ce mizai?

Din acea clipă Saroyan n-a mai scos nicio vorbă.

– Zi, ai crezut că sunt obosit sau că sunt prea fraier să mă prind?

În liniștea care se lăsase cadetul își frământa degetele. Iar în colțul gurii se schița un zâmbet.

A răspuns deja, gândi Ūrman.

– Zi, crezi că sunt fraier sau că în armată toți sunt proști făcuți grămadă? Ai auzit și tu că unde se termină logica începe armata?

Cadetul mustăcea.

– Drepti!

Zâmbetul se stinse încet, ca o lumânare sub pala insistență a vântului. Ochii negri și mari deveniseră atenți, degetele lungi se răsfirară pe coapsă.

– Să nu îndrăznești să-ți bați joc de mine că nu-ți merge! În primul rând, n-ai niciun motiv.

Vântul împinsese cu zgomot fereastra. Ușa biroului se deschise din cauza curentului.

– Tu singur alegi cum ne vom înțelege. Dacă ne vom înțelege. Sau dacă va fi cazul să ne înțelegem. Ești matur, ai ales singur, sper, tre' să mergi mai departe. E drumul tău, larg deschis. Sau doar o fundătură din care te vei întoarce. Eu te pot ajuta să alegi. Nu-ți rămâne decât să apelezi la mine.

În acea zi, Saroyan îl rugase să-l lase să plece mai repede. Locotenentul Ūrman îl mai întrebă o dată:

– Sigur te duci la Biblioteca Națională?

– Sigur, dom' locotenent.

– Ai legitimație de acces?

– O am acasă.

– Deci mergi acasă mai întâi!

– Nu, vine fratele meu la Karnat și mi-o aduce.

– Nu e treaba mea unde te duci. Știi că ar trebui să te duci în documentare, pentru că așa ai cerut. Te-am instruit, ai semnat de instructaj. Dacă nu-ți vezi de treabă e problema ta. Tu răspunzi!

Saroyan a ieșit pe ușă cu zâmbetul acela inconfundabil în colțul gurii. În cei trei ani au avut loc multe disensiuni. Mereu a vrut să demonstreze: că e mai deștept, că e mai bun, că nu se compară cu neciopliții de ofițeri. Dar, în fața colegilor, probele lui erau mai mult acte de orgoliu. Ūrman îl evita și-l lăsa, în oarece limite, să anime atmosfera. Îl lăsa să se avânte și apoi îl lua peste picior.

– Da' ce știți dumneavoastră despre Polul Nord?, întreba sarcastic, de pildă, Saroyan. Eu nu mi-aș permite să vorbesc despre un loc în care n-am fost.

– Știu și eu câteva lucruri, pe care le-am citit. Dar mai și intuiesc unele. De pildă, sunt convins că acolo nu iese nimeni să dea zăpada cu târnăcopul!

Se întâmplase, prin anul doi, ca după o ninsoare abundentă să se dea deșteptarea mai devreme. Comandantul de batalion era de serviciu și i-a scos pe toți afară.

– Ridicați toate uneltele din boxă, să nu care cumva să vă prind că ați lăsat vreuna și stați afară la rând să luați lopata colegului. Ați înțeles, cocoșeilor? E-xe-cu-taaa-rea!

– Am înțeles, dom' maior! răspuse Saroyan. Și așa a și făcut.

Anul doi avea sector de lucru pe alea ce una comandamentul cu pavilionul învățământ. Unii împingeau uși de lemn. Alții, cu mături și lopeți, roiau în jurul nămeților. Puțin retras, cu căciula înfundată pe urechi și cu gulerul ridicat, Saroyan se rezema de o unealtă.

– Ce stai? se auzi vocea pițigăiată a maiorului Waddamekh, care patrula, cu mâinile la spate, ca ofițerii SS în lagăre.

– Nu știu exact cum se folosește scula asta, răspuse Saroyan.

Maiorul se apropie, iar cadetul îi întinse târnăcopul de care se sprijinea. Colegii izbucniră în râs.

– Să te prezinți la opt cu comandantul de pluton la mine la birou, nesimțitul! tună Waddamekh.

– Dați-mi voie să vă raportez, se scuză Saroyan.

– Nu-ți dau voie, răspuse scurt Waddamekh și plecă bombănind.

La opt fix, Ūrman și Saroyan băteau la ușa maiorului.

– Daaa! se auzi de dinăuntru. Cei doi salutară regulamentar.

– Băi, Ūrmane, ia zi, de când se iese cu târnăcopul la zăpadă?

– Domnule maior, nu pot să răspund. Habar n-am.

– Nea Ūrman, vezi mata că Saroyan și-a cam luat nasul la purtare. Maiorul se întoarse spre Saroyan. Parcă voiai să-mi raportezi ceva azi-dimineață!

– Dom' maior, dumneavoastră ați ordonat să luăm toate uneltele din boxă.

– Uneltele de zăpadă, dobitocule! Ieși afară!

Saroyan deschise ușa cu o apăsare ușoară de clanță și se strecură printr-o fandare.

– Bă', acesta ori e prost, ori se face! Nu știu ce-i faci, îl belești, îi dai puncte, îl dai afară, vreau să învețe toți tolomacii să-și bage mințile în cap. Băi, vouă așa vă fac? Își bat joc de voi?

– Nu!

– Nu ce? Să nu mă scoți și tu din sărite. Ce-i cu comportamentul ăsta? Voi pentru ce sunteți puși acolo? Eu de ce nu știu că tipul e dus rău?

– I-am făcut aprecierea anuală. Dumneavoastră ați semnat-o!

– Ceee, băi? Păi tu crezi că citesc eu toate tâmpeniile voastre trase le xerox? Că dacă iau una la întâmplare și o compar cu oricare alta, indiferent de la ce pluton, sunt identice.

– Îmi pare rău, nu are cum să fie identică aprecierea lui Saroyan cu alte aprecieri.

– Să vii cu aprecierea lui Saroyan la mine! Și cu caietul de cunoaștere! Și cu anexele de la perioadele de

pregătire în stagiu și tabere de instrucție! Și să aduci și tabelele cu prezența la activități patriotice, și cu numărul de puncte acumulate! Și extrasul cu notele din catalog!

Ūrman i le-a adus. Waddamekh se aștepta ca hârțoa-gele să fie în urmă cu actualizarea. Când a văzut notații cu o zi înainte, a dat în bâlbâială.

– Ia zi, băi ăsta, ce e mă-sa?

– Cred că e psiholog.

– Cum adică crezi? Păi pentru ce ești pus aici? Să crezi? Să fii sigur, bă! Un comandant de pluton și la ora două din noapte dacă e trezit și e întrebat ce e mă-sa lui Saroyan trebuie să știe. Când e născut?

– În noiembrie, răspunse Ūrman. Un moment, vă rog, zise el trăgând de pe biroul maiorului aprecierea de serviciu. Pe 5 noiembrie 1980.

– Pot și eu să citesc, băi... acesta! Eu am vrut să văd dacă știi.

– Știi unde să cau. Nu-mi încarc memoria cu astfel de date.

– Vezi, băi, nea Ūrmane, de aia își permit cadeții. Că dau peste comandanți ca tine. Care știi să caute, și Wad-damekh se strâmbă, imitându-l. Să vii cu propunerea de pedeapsă pentru Saroyan. Și dispari de aici!

– Permiteți să raportez, m-am gândit deja!

– Zău? Ia spune!

– Saroyan nu trebuie pedepsit.

– Poftim?

– Nu a încălcat nicio normă, niciun regulament. A executat un ordin. Am întrebat șeful de grupă, i-am mai întrebat și pe alți colegi. A executat un ordin.

– Dispari de aici! Te prezinți la birou la personal să-ți semnezi pedeapsa!

– Am înțeles, să trăiți!

Pe la colțuri se zvonise că locotenentul Ūrman a avut curajul să-l înfrunte pe maiorul Waddamekh. Și că a fost pedepsit că-i dăduse dreptate unui cadet. Aflase și Saroyan, dar se făcea că n-aude.

Când Ūrman i-a răspuns lui Saroyan despre rostul uneltelor la Polul Nord, cadetul a sărit ca ars:

– Mereu mă atingeți cu târnăcopul. Și asta că habar n-aveți de Polul Nord!

– N-am zis niciodată că știu prea multe. Dar zic ceea ce știu. Sunt convins că acolo trăiesc oameni cu mintea la cap, care mai degrabă cumpără frigider de decît târnăcoape.

Jumătate din pluton pufni în răs, ceilalți făcură ochii mari.

– Asta-i culmea, zise Saroyan. Ce să faci cu frigider-rele? Să le țină pe post de mobilier futurist în iglu?

– Nu, să-și țină alimentele la minus zece, minus cincisprezece grade. Tu ai mânca pește congelat la minus patruzeci?

Cadeții care izbucniseră în răs schițau grimase.

– Iar ai mușcat-o, îi zise Nikka, șeful de grupă.

Și de fiecare dată când avântul intelectual al lui Saroyan era oprit cu ironie de Ūrman, cadetul plănuia câte o cruntă răzbunare. Într-o noapte, când plantonul moțăia, a scos de la afizierul companiei programul de învioreare și a pus în loc o caricatură reprezentându-l pe Ūrman. Cu un cap imens, cu picioarele întortocheate și cu mâinile sprijinind maxilarele late, sub care era scris: GIMNASTICĂ PENTRU ECHILIBRUL MINTAL. Cadetul de serviciu se pregătea să scoată caricatura, după ce toți colegii trecuseră pe acolo pentru o porție zdravănă de răs când, mai devreme decît de obicei, locotenentul

Ūrman sosi la program, oprindu-se în spatele lui. Cade-tul avu o clipă de derută. Se pregătea să dea raportul, dar mâna îi tremura pe hârtia care se încăpățâna să nu iasă din avizier. Încerca, în același timp să-și pună ținuta în ordine, să-și încheie un nasture, dar mâna încă mai zăbovea, tremurând, pe colțul geamului. Ūrman a izbucnit în râs.

- Cine a făcut-o?
- Nu știi, domnule locotenent.
- Cum adică nu știi? N-ai fost tu de serviciu?
- Ba da.
- Și plantoanele? Cine au fost? Cadetul silabisii trei

nume.

- Cheamă-i la mine. Îi aștept aici.

Cadetul intră prin camerele în care cei trei deretiau.

– E groasă, fraților. A venit Copilu' și a văzut caricatura. (Copilu' era porecla lui Ūrman, probabil de la faptul că fusese copil de trupă.)

Celor trei li se ridică tensiunea. Cu Ūrman nu prea era de glumit. Nu prea erau lucruri de dat la întors. Ori e albă, ori e neagră. O problemă trebuia să aibă cel puțin o soluție. Sau cel puțin o soluție regulamentară.

– Cine a făcut caricatura? întrebă Ūrman. Părea bine dispus.

Nu e, însă, nimic spectaculos în a vedea că o întrebare, chiar adresată mai multora, nu are un răspuns. Așa e în armată.

– Cine a făcut caricatura? repetă Ūrman, chestionând privirile aplecate ale cadeților.

După reprize de întrebări în gol, locotenentul află că plantonul doi, Hatthi, ațipise pe la jumătatea schimbului, iar plantonul trei nici măcar nu se trezise. Se trezise Hatthi cu jumătate de oră înainte de deșteptare și trase de cadetul de serviciu.

– Firishtan, îi zise Ūrman cadetului de serviciu, dacă se atinge cineva de caricatura asta, te trimit la arest. Ai înțeles?

– Am înțeles!

După inspecția de dimineață locotenentul a cerut ca formația să rămână pe loc. A scos tacticos din agendă o hârtie împăturită și a început să o citească cu voce tare:

– În perioada 8-10 iunie a.c., Centrul de Cultură al Ministerului de Război organizează concursul de grafică satirică „Mok Mukh” cu tema „Reforma Armatei”. Fiecare participant poate trimite maximum zece lucrări, alb-negru sau color, format A4. Cele mai valoroase lucrări vor fi expuse în Sala de marmură a Centrului de Cultură, iar vernisajul va avea loc odată cu decernarea premiilor, în data de zece iunie, începând cu ora 11.00. Premiile constau în sume de bani și obiecte. Și așa mai departe. Alte detalii o să mai precizez eu la birou celor interesați. Așa! Adresa: str. Mareșal Balak nr.7-11, cu mențiunea „pentru Concursul de grafică satirică „Mok Mukh”. Vă citesc asta – de fapt, ieri la prânz am primit-o – pentru că observ că avem oameni talentați în companie. Am găsit azi-dimineață la afizier o caricatură reușită și ar fi păcat ca autorul ei, sau ca alți autori de grafică satirică să nu participe la cel mai important concurs de gen. Sunt mândru că am posibilitatea să lucrez cu oameni atât de talentați, dar e păcat că aceștia nu se și prezintă public. E păcat că a dispărut programul de învioreare dar, sper eu, nu va mai fi nevoie să dispară pentru că de mâine veți avea încă un afișier, o gazetă de perete, unde să expuneți lucrările. Poezie, proză, eseu, caricatură, fotografie, cuvinte încrucișate, orice e binevenit. Rugămintea e, însă, să vă semnați. Oamenii valoroși trebuie apreciați.

Ūrman comparase deja caracterele scrise pe caricatură cu lucrările de control la Cunoașterea armamentului de infanterie și nu încăpea niciun dubiu că Saroyan fusese autorul. Mai mult, cu prima ocazie când s-au nimerit a fi între patru ochi, Ūrman l-a felicitat.

La concurs nu s-a înscris nimeni. După ce vorbise cu Saroyan, acesta a dat din colț în colț, iar când se hotărâse să participe, expirase deja termenul de înscriere. Au rămas doar părerea de rău a lui Ūrman și un set de cinci lucrări la gazeta de perete, dintre care două ale lui Nikka, preț de aproape doi ani. Nimeni nu a mai creat nimic în acea perioadă. Toți au luat-o de-a gata.

Ūrman și-a adus aminte de trăsnaia pentru care întreaga companie din vremea studenției sale a mărșăluit prin Mlaștina Albă. Împreună cu Kasan, într-o oră de matematici superioare, au scris o poezie dadaistă, interpretabilă la mai multe voci, o trăsnaie intitulată „Miso-ginistică hermafrodeală”, în care un personaj ciudat își „storcea mustața”. Mustața e o mândrie națională și probabil că pe drapel, dacă ar fi fost nevoie să se asocieze benzilor verticale prinse pe lance vreun element definitoriu, ar fi trebuit țesută o mustață neagră și groasă, a unui bărbat de vreo treizeci-treizeci și cinci de ani. Dar Bharan, comandantul de companie, a găsit în „mustața stoarsă” o atingere la propria-i mustață și a încercat câteva exerciții de antrenament cu atac aerian la joasă înălțime prin păpurișul și depunerile saline de la Mlaștina Albă. Iar poemul acela unic s-a pierdut pentru totdeauna. Kasan și Ūrman au rămas cu amintirea unui titlu paradoxal și a unei expresii cu atingere la mândria națională. Kasan a beneficiat de un bonus și s-a ales și cu zece zile de infirmerie după instrucția prin mlaștină. După vreo șase ani, Saroyan s-a ales cu o ocazie ratată de a parti-

cipa la cel mai important concurs de grafică satirică din armată.

A doua zi după plecarea în documentare se aniversau patruzeci și trei de ani de la eliberare. Întreaga suflare se adunase în sala de conferințe, la un simpozion ce n-avea nimic în comun cu *symposium*-ul antic, dar nici cu o conferință pe teme științifice. Întreaga adunare, de la mustățile de rând ale ofițerilor inferiori la Înalta Mustăță a comandantului, era atentă la discursul așa-zis „bine-temperat” al celui ce fusese însărcinat cu asta. Între adevărul istoric ascuns în subsolurile lucrărilor de specialitate, în manuscrisele și documentele de arhivă intenționat pierdute sau uitate, în relatările bătrânilor și prezentarea idealizată a jertfei umane era o diferență fantastică. În primul rând, discursurile aceluia an erau discursurile rostite cu un an înainte, discursuri care, la rândul lor, proveneau din anii anteriori. Câte un vorbitor mai creativ și spectaculos introducea sau schimba vreo frază privitoare la contextul relatării. Dar de fiecare dată, erorile făcute de generalul Andarwazh în Shamālistan erau evocate drept sacrificii supreme pentru „neatârnare”, iar conjunctura istorică a eliberării nu era amintită pentru că „ne-am câștigat libertatea cu sângele nostru”. În sala de conferințe, lungul șir de mustăți aranjate pe căprării aplauda frenetic, ca și cum ar aplauda însăși aducerea aminte a discursurilor din anii precedenți, ai dictaturii. Ofițeri, subofițeri și cadeți, disciplinați și în ținută de ceremonie, priveau în frenezia evenimentelor la șirul de presupuși „conferențieri” care, parcă spre afirmare în fața șefilor, citeau cu patos discursurile despre eroism. Că citeau și cu greșeli nu mai punem la socoteală! Ūrman a ascultat și el și a aplaudat la rândul său intervențiile înaltelor fețe ofițerești. Și asta în ciuda faptului că nimeni nu l-a consultat vreodată, în

condițiile în care el era cu adevărat pasionat de istorie. Nu evocarea istoriei era importantă, ci faptul că istoria se scria în prezent, cu reforma armatei, cu noua orientare în contextul politic respectiv.

După așa-numitul simpozion, comandantul se ridică și ieși printre rândurile de militari ridicați în picioare, urmărindu-l cu privirea. Și asta nu pentru că așa a cerut comandantul, care oricum ar fi cerut-o, ci pentru că regulamentul o prevedea expres. Apoi, începând cu rândurile din spate, curse prin singura ușă deschisă întreaga suflare a școlii, ca nisipul din pâlnia clepsidrei, creând presiune pe cei pregătiți să iasă. Prin uriașa mișcare de trupuri, Ūrman se trezi împins afară printre primii. Pe alee, înspre comandament, îmbrăcat în haine civile, cu un rucsac în spate, cu o bandană legată la ceafă și cu ochelari de soare sprijiniți de rădăcina nasului exagerat, Saroyan înainta fără griji. În fața lui, silueta masivă a comandantului se legăna în soare.

– Saroyan! strigă Ūrman.

Privirea acoperită de filtrul ultraviolet se fixă asupra ieșirii din sala de conferințe. Nici nu era nevoie să se fixeze. Urechile mari, cu jumătatea superioară a lobului acoperit de bandană, transmiseseră deja informația spre prelucrare. Odată întors capul, întregul trunchi jalonat de extremități exagerate s-a întors și el ocolind, în pas grăbit, sala de sport.

Mă face, gândi Ūrman. Și cum traseul cel mai scurt în armată nu poate fi o linie dreaptă decât dacă ești la instrucție într-o mlaștină, Ūrman începu să alerge pe aleea secundară, aleea rezervată „negrilor”. Fără să-și dea seama că-l va determina pe locotenent să fugă după el, Saroyan își reluu mișcarea tacticoasă, împingând din extremități ca o meduză prinsă în flux. La colțul clădi-

rii, privirea locotenentului și cea a cadetului se întâlniră. Fără posibilitatea unei evadări din câmpul vizual.

– Saroyan, rosti scurt, între inspirație și expirație, locotenentul.

– Dom' locotenent, rosti, în forma zâmbetului din colțul gurii, cadetul. Ca și cum două persoane dragi s-ar fi revăzut din întâmplare, în mulțime, după o lungă perioadă.

– Unde trebuia să fii? întrebă locotenentul.

– La Biblioteca Națională, răspuse fără rezerve cadetul.

– Și ce cauți aici? încercă Ūrman metoda forceps, singura metodă de dialog care dă roade în armată.

– Mi-am uitat ceva în cameră.

– Și te-ai întors din Karnat, ai intrat civil... Și te mai plimbi și fără jenă pe aleea principală...

Faptul în sine, că nu s-a prezentat acolo unde ceruse să se ducă pentru documentare, n-ar fi fost nimic pe lângă două grave probleme de „conduită ostășească”: hainele civile și deplasarea pe aleea principală. Mai ales dacă ar fi fost zărit, cumva, de comandantul de batalion sau de comandantul școlii...

– Da!

– Ieși mai repede pe poartă, te anunț când te întorci ce măsuri am hotărât în privința ta.

Cadetul își continuă mersul spre poartă, privind de dincolo de gard ca pentru rămas bun trupul transpirat al locotenentului, sub imensa caschetă de care n-avea voie să se despartă.

La întoarcerea din documentare, Ūrman l-a consemnat o săptămână. Fără ieșiri în oraș, fără plecat acasă. Saroyan zâmbise drept răspuns. Și poate că acest ultim zâmbet îi dădu de înțeles lui Ūrman că i se coace ceva.

Sau poate doar intui în privirea șerpească veninul ascuns în viitoarea mușcătură.

În ciuda consemnării, Saroyan solicită vineri permisia. Intriga. Mobilul. Ūrman nu-și putea permite să lingă unde scui-pase. S-a lovit de atâtea ori cu capul de zid, dar a refuzat și de această dată să ridice privirea dincolo de cuvântul dat. Și cum rapoartele trebuie soluționate, asta a făcut și Ūrman. A soluționat nefavorabil raportul lui Saroyan, aducându-i la cunoștință rezoluția.

La jumătate de oră fu întrebat de maiorul Waddamekh despre consemnare. Telefonul suna insistent. Îngropat în situații și evaluări, Ūrman răspunse cu greu.

– Maior Waddamekh, de ce nu răspundeți, cocoșelilor?

– Locotenent Ūrman, lucrăm la o analiză.

– De ce nu i-ai aprobat raportul lui Saroyan?

– Pentru că era consemnat.

Ūrman avea și el, grefat, răspunsul scurt. Nu doar metoda forceps. Fusese și rămăsese subordonat. Șef era doar uneori. În plus, un răspuns complet ar fi fost impoliticos în armată. Trebuie să răspunzi doar la ce ai fost întrebat. Fără înflorituri.

– Cine l-a consemnat? se pițigăi Waddamekh.

– Eu.

– De ce?

– Nu s-a dus săptămâna trecută în documentare așa cum a cerut.

– Când l-ai consemnat?

– Luni.

– Câte zile?

– Șapte.

Waddamekh închise telefonul. După două minute sună din nou.

Respect pentru oameni și cărți

– Ți da voie regulamentul disciplinar să consemnezi șapte zile?

– Da!

– Iubi, eu mă uit aici și văd că ai voie cinci zile.

– Luni am fost înlocuitor al comandantului de companie.

– Și ce ți-ai zis: gata, i-o trag lui Saroyan!

– Nu! Am procedat regulamentar!

– Asta s-o crezi tu!

Trântirea telefonului în furcă era cel mai nimerit mod de a încheia o conversație. Tonul putea fi modalitatea cea mai plăcută de a gădila orgoliul unui ofițer. Se zice pe la colțuri că lui Waddamekh i-ar plăcea să ridice receptorul și să întrebe: „Cine e cel mai inteligent ofițer din armata bheristaneză?”. Iar tonul, în rolul oglinzii fermecate din Albă ca Zăpada, i-ar răspunde invariabil: „Tu! Tu! Tu! Tu! Tu! Tu!” Mai mult de atât nici nu se poate.

După alte două minute:

– Măi tovarășe, eu când ți-am spus că e o pramatie și că trebuie pedepsit, de ce n-ai făcut-o?

– Pentru că procedase regulamentar.

– Numai mintea ta pierdută în preistorie, încercă Waddamekh să-l atingă pe Ūrman acolo unde îl durea, numai mintea ta poate să emită așa ceva.

Iar iritarea ar fi fost transmisibilă dacă n-ar fi așezat și Ūrman receptorul în furcă.

După o jumătate de oră, Ūrman și Saroyan erau convocați în biroul lui Waddamekh. Se repeta povestea.

– Ce s-a întâmplat?, se auzi întrebarea împăciuitoare a maiorului, adresată lui Saroyan.

– Trebuie să ajung acasă. E botezul fiului vărului cumnatei mele.

– Și?

– Am fost consemnat, dar ar trebui să faceți o concesie.

– De ce nu te-ai dus la Biblioteca Națională?

– Pentru că n-aveam nevoie.

– Și atunci, de ce ai cerut să pleci în documentare?

– Să-mi rezolv niște probleme personale.

Waddamekh, cât era el de Waddamekh, tăcu. Ūrman fierbea. Vedeți, ar fi spus, cu câtă nonșalanță ne tratează?

După o clipă de tăcere, clasică metodă a moșirii adevărului se reluă:

– Locotenentul Ūrman îmi spune că a alergat după tine prin cazarmă în Ziua Eliberării.

În locul lui Saroyan răspunseră aerele de an terminal:

– Așa spune el!

– Poate raportează.

– Așa raportează el, atunci!

– Tu vrei să pui la încercare indulgența mea sau a lui?

Ūrman privea perplex schimbarea de atitudine a lui Waddamekh. Niciun cadet nu și-ar fi permis vreodată așa ceva cu el.

– Dom' maior, eu am o problemă pe care vă rog să mi-o rezolvați!

– Nu eu trebuie să ți-o rezolv ci domnul locotenent, comandantul tău de pluton. Se întoarse spre Ūrman: Ce zici?

– Nu admit!

– De ce?

– Unu: nu există nicio soluție regulamentară de rezolvare, doi: nu îmi permit să fac matrapazlăcuri și trei: nu merită.

– Dar când mi-ați dat șapte zile de consemnare n-a fost matrapazlăc? interveni ofuscat Saroyan.

Hopa! gândi Ūrman. Același limbaj, aceleași probleme. E ceva necurat cu Saroyan și Waddamekh. Sigur a intervenit cineva. În mod normal, Ūrman n-ar fi răspuns provocării. Nu obișnuia să răspundă întrebărilor impertinente pe loc. Le arhiva undeva în memorie. Și apela la ele mai târziu, când ticluia cel puțin cinci răspunsuri alternative. Cu ironie, însă.

– Măi, Saroyane, întreba Ūrman când se întâlnea cu el, ție îți intră pe o ureche îți iese pe cealaltă?

– Nu, răspundea cadetul.

– Atunci zi-mi și mie, ce iese pe două urechi și rămâne totuși în cap?

– Nu știi, ridică nedumerit și stânjenit din umeri Saroyan.

– Tărnăcopul, răspundea sec locotenentul, fără să schițeze vreun gest.

E firesc ca, în atare circumstanțe, Saroyan să nu-l aibă la suflet. N-avea cum. Saroyan era cel mai deștept, născut cu sânge albastru, educat, intrase cu cea mai mare medie în școala de ofițeri, ar fi fost primul dacă nu era coleg cu tocilarul de Ibn Bakr, intervenea la fiecare oră și dă-râma sistemul de argumentație al profesorilor și tocmai un amărât de ofițer, din tagma celor mulți și proști, să îi încurce socotelile? Să-l jogleze cu dedesubturi – e isteț, povestea Saroyan colegilor, dar nu e deștept – și să-l facă de răs în fața plutonului? Orgoliul lui nu-i permitea să înghită o asemenea umilință.

Totuși Ūrman răspunse:

– Eram înlocuitor al comandantului de companie și am procedat regulamentar.

– Adu registrul comandantului de companie, inter-veni Waddamekh.

Ūrman ieși. După două minute, registrul trona pe biroul lui Waddamekh, iar Ūrman stătea în poziția drepti în fața acestuia. Maiorul deschise registrul la rubrica abateri disciplinare și constată că pedeapsa fusese consemnată.

– Dacă asta e hotărârea comandantului tău de pluton, n-am ce-ți face. Ești liber!

Saroyan ezită să iasă. Era poate pentru prima dată când în colțul gurii nu mai schița zâmbetul ironic. Pe sub claia de păr negru, o uitătură furioasă se izbi de amestecul de răceală și indignare a locotenentului.

– Bine că atunci când aduceam pește comandanților de plutoane puteam beneficia de permisie! izbucni Saroyan.

O ultimă carte pe care pariașe. Era de fapt o cacialma.

Ūrman nu se putu abține. Într-un oarecare fel, Saroyan asta așteptase.

– Când? răcni locotenentul.

– Aud lucruri grave, sări Waddamekh. Se întoarse spre Saroyan: Când și cui i-ai dat?

Cadetul bătea în retragere:

– Nu pot să spun. Dar nu e corect așa, ca principiul!

– Dom' maior, să scrie o declarație! continuă Ūrman tirul.

Saroyan începuse să se bâlbâie. Chiar nu-și amintea de nimeni să fi auzit că i-ar fi dus ceva lui Ūrman.

– Saroyan, ești liber! urlă Waddamekh.

– De ce l-ați lăsat să plece?, continuă aprins Ūrman.

– Nu-ți pune mintea cu el!

– Cum să nu mi-o pun?

Waddamekh se văzuse în ipostaza de a nu putea negocia de pe poziție de forță permisia lui Saroyan.